

Östeuropeisk gran på svensk mark – möjlig frökälla för svenska plantskolor

Östeuropeiska granprovenienser som vuxit i Sverige försvenskas – de skjuter tidigare än östeuropéer från Östeuropa.

Det råder brist på förädlad gran i södra Sverige. Ett alternativ för att få snabbväxande granar är att importera granfrö från Nordosteuropa (Baltikum, Polen och Vitryssland). Det är dock en import som kan bli osäker i framtiden. Det väckte för några år sedan frågan om östeuropeisk gran planterad i södra Sverige kan vara ett alternativ. Många bestånd har nu blivit så gamla att det går att skörda frö från dem.

Bo Karlsson vid Skogforsk i Ekebo, Skåne, har undersökt frågan. En serie med sex fältförsök i södra och mellersta Sverige planterades våren 2002 och mättes efter sex år i fält. I försöken jämförs en mängd frökällor från svenska och östeuropeiska fröplantager, svenska och östeuropeiska naturbestånd och bestånd med östeuropeisk gran som har vuxit upp i Sverige.

Plantagegran bäst

Högst tillväxt hade granar från både svenska och östeuropeiska fröplantager. Bestandsgran från frö skördat i Nordosteuropa kom strax därefter, men det var ingen signifikant skillnad i tillväxt mellan den gran som skördats i sitt ursprungsland och den som skördats i Sverige. De rent svenska bestånden hade lägst tillväxt.

Landras med tidig skottskjutning

Trots den goda tillväxten hos de försvenskade ostproveniensererna liknade skottskjutning och förvedning mer de genuint svenska provenienserna. De hade alltså en tidigare skottskjutning och tidigare förvedning än de direkt-

Från försök 1357 Gullspång, demonstrationsdelen. Till vänster fröplantage Remte (Lettland) och till höger den svenska ostproveniensen Klev (ursprung Istebna). Foto: Bo Karlsson

importerade östeuropeiska granarna. Gran från Nordosteuropa utmärks ju av både sen skottskjutning och sen invintring. Den förändrade fenologin hos plantorna skulle kunna bero på att östeuropéerna har pollinerats av svenska granar, men förändringen är så stor att det bara förklarar en liten del. Det tyder på att den östeuropeiska granen redan har naturaliserats till svenska förhållanden och bildat en "landras". Denna landrasbildning har konstaterats för gran i Norge, och även för andra trädslag där proveniensener har flyttats över stora områden.

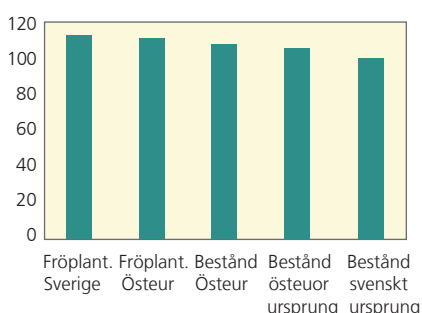
Baksidan med en tidigare skottskjutning är att det ökar risken för skador av försommarfrost. I försöken hade alla

direktimporterade östeuropeiska granar minst frostsador, medan de svenskväxande östeuropéerna hade samma skadenivå som svenska fröplantager, vilket dock var lägre än hos de rent svenska bestånden.

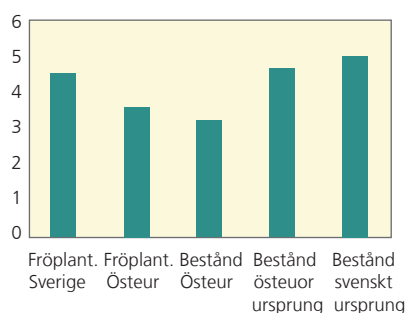
Trots att försöken ännu är unga drar Bo Karlsson slutsatsen att svenskskördade fröpartier med östeuropeiskt ursprung är ett möjligt alternativ om det är brist på direktimporterat beståndsför eller svenskt plantagefrö. / Mats Hanerz

Läs mer: Bo Karlsson, 2009. Resultat från en försöksserie med frökällor av gran med varierande ursprung och genetisk nivå sex år efter plantering. Stencil, Skogforsk.

Figur 1. Relativ höjd

Figur 2. Skottskjutning, ju högre värde desto tidigare

Figur 3. Frostsador, högt värde betyder fler skador.

